

рмацію про КСВ до обов'язкових елементів річних звітів банків, де показувати не лише цілі, завдання у даному напрямі, а реальні заходи щодо їх досягнення;

✓ банки не розкривають інформацію про проекти, які вони фінансують та їх соціально-екологічні наслідки;

✓ 7 з 10 найбільших банків є банками з іноземними інвестиціями; 9 – здійснювали міжнародні запозичення; всі досліджувані банки мають активні зв'язки з міжнародним бізнесом, а тому, щоб бути повноцінними партнерами на світовому ринку, вони повинні працювати за світовими стандартами ведення бізнесу, орієнтуючись на забезпечення сталого розвитку. Отже, на нашу думку, реальний перехід до роботи за стратегією КСВ для банків, що бажають забезпечити свою конкурентоспроможність, у майбутньому – неминучий;

Висновки. Нині в Україні принципи сталого розвитку не набули активного впровадження, навіть серед провідних найбільших банків. Ті ж банки, які першими почали урахувати соціально-екологічні аспекти у своїй діяльності, застосовують "реагуючий" підхід до КСВ, коли фінансовий інститут, забезпечуючи певні вигоди для зацікавлених сторін, сам зазнає втрат. Проте, щоб бути повноцінними партнерами на світовому фінансовому ринку,

орієнтиром для банків має стати стратегічний підхід до КСВ, що забезпечує перетворення соціальної та екологічної відповідальності в інструмент управління ризиками та підвищення конкурентоспроможності банку.

1. Лещинская К.Л. Устойчивое развитие компаний финансового сектора [Электронный ресурс] // Официальный сайт ОАО "МДМ Банк", Россия. – Режим доступа: <http://pda.mdmbank.ru/articles/42571/news-material>.
2. Офіційний сайт БАТ "Ощадбанк" // <http://www.oschadnybank.com>.
3. Офіційний сайт БАТ "Надра" // <http://www.nadra.com.ua>.
4. Офіційний сайт ПАТ "АЛЬФА-БАНК" // <http://www.alfabank.com.ua>.
5. Офіційний сайт ПАТ "ВТБ БАНК" // <http://vtb.com.ua>.
6. Офіційний сайт ПАТ "РАЙФАЙ-ЗЕН БАНК АВАЛЬ" // <http://www.aval.ua>.
7. Офіційний сайт ПАТ "УКРЕКСІМБАНК" // <http://www.eximb.com>.
8. Офіційний сайт ПАТ "УКРСИББАНК" // <http://www.ukrsibbank.com>.
9. Офіційний сайт ПАТ "УКРСОЦБАНК" // <http://www.usb.com.ua>.
10. Офіційний сайт ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" // <http://www.privatbank.ua>.
11. Офіційний сайт ПАТ "ОТП БАНК" // <http://www.otpbank.com.ua>.
12. Показники діяльності банків за станом на 01.06.2010 р // Офіційний сайт Асоціації українських банків // http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2571&menu=104&Itemid=112.
13. Саприкіна М. Соціальний звіт банку "Надра" [Електронний ресурс] // Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності. – Режим доступу: <http://blog.csr-ukraine.org/myblog/2008/06/21/cotsialniy-zvit-bank-nadra/>.
14. Чистая выгода для России: преимущества ответственного финансирования. Доклад Программы по экологизации рынков и инвестиций WWF / Под ред. И. Герасимчук, К. Илюжиновой и А. Шорна. Москва – Франкфурт-на-Майне – Йоханнесбург: WWF, 2010.

Надійшла до редколегії 16.08.2010

В. Делас, асист.

ВАЛЮТНІ ДЕПОЗИТНІ ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У статті розглядаються особливості залучення коштів у іноземній валюті та їх місце в структурі валютних операцій, що проводяться комерційними банками. Також аналізується роль валютних депозитних операцій в діяльності уповноважених банків та їх вплив на формування ресурсної бази для проведення активних операцій.

This article discusses the features of raising funds in foreign currency and their place in the structure of foreign exchange transactions conducted by commercial banks. And also analyzed the role of foreign exchange deposit operations in the activities of authorized banks and their influence on the formation of the resource base for active operations.

Для проведення будь-яких активних операцій, в тому числі і валютних, необхідна наявність відповідної ресурсної бази. Операції із залучення депозитів є основним видом пасивних операцій комерційних банків. Ці кошти можуть бути залучені як на поточні, так і на строкові, валютні, ощадні та інші рахунки.

Досліджуючи операції, пов'язані з залученням валютних коштів, необхідно, передусім, зазначити що основні учасники валютно-депозитного ринку це комерційні банки, які здійснюють зазначені операції як для підтримання короткострокової ліквідності так і з метою отримання прибутку, проте Центральні банки держав, позабанківські фінансово-кредитні установи та транснаціональні корпорації також можуть здійснювати операції на цьому ринку.

Операції комерційних банків на валютному ринку та зокрема депозитні операції у іноземній валюті вивчаються з часу їх виникнення у банківській практиці. Окремі аспекти здійснення депозитних валютних операцій досліджували у своїх працях такі вчені-економісти як: Боринець С.Я., Васильченко З.М., Дзюблюк О.В., Міщенко В.І., Мороз А.М., Примостка Л.О., Ющенко В.А., Красавіна Л.М., Лізелот С., Котелкін С.В., Енг М.В., Мишкін Ф.С., Міллер Р.Л., Нідеккер Г.Л., Пебро М., Сінкі Дж. та інші.

Валютні ринки, у тому числі й ринки депозитів у іноземній валюті, функціонують цілодобово, що пов'язано з послідовністю часових поясів. Основними світовими фінансовими центрами, де здійснюється більша частина операцій, є Лондон, Нью-Йорк, Франкфурт, Цюрих та Токіо. Основна частина депозитних угод укладається в доларах США, британських фунтах стерлінгів, євро, швейцарських франках та японських єнах, однак, це не означає, що ринок міжбанківських валютних депозитів

обмежений зазначеними валютами. Депозити можуть здійснюватися, за згодою учасників операції, у будь-якій валюті (обмеження можуть бути пов'язані з внутрішніми обмеженнями на здійснення операцій та особливостями регулювання руху капіталів у деяких країнах).

Необхідно підкреслити, що на рівень процентних ставок за депозитними операціями в іноземній валюті, в основному впливають чинники з боку країни походження цієї валюти, а не країни де здійснюється операція з розміщення або залучення коштів. Крім того, як свідчить практика, ринки депозитних та конверсійних операцій тісно пов'язані між собою за умов відсутності обмежень на рух капіталів та здійснення конверсійних операцій зміни відсоткових ставок за тією чи іншою валютою призводить до коливання валютних курсів.

Ще один момент, який вимагає акцентування уваги в даному контексті, це той факт, що за умов високої інфляції національної валюти за інших незмінних умов підприємства та населення намагається робити заощадження у іноземній валюті. Існує думка, що саме цей факт (разом з лібералізацією зовнішньої торгівлі та зростанням експорту) на початку 90-х рр. спонукав економічних суб'єктів швидкими темпами накопичувати залишки на валютних рахунках. Починаючи з 1996 року валютний курс гривні коливався значно повільніше, темпи інфляції знизилися і спостерігається зниження питомої ваги валютних вкладів у загальній сумі залучених коштів.

Наступне досить відчутне зростання обсягів депозитних вкладень у іноземній валюті у вітчизняній банківській практиці спостерігалось після 1 січня 2002 р., з введенням євро. Саме в грудні 2001 року спостерігається досить значне зростання обсягів депозитів у валютах країн, що обмінювали національні валюти на євро в банки, які достатньо активно привертали європейські валюти на депозити з

подальшою конвертацією в євро. Для клієнтів це було вигідно здійснювати такі вкладення, які автоматично пере-

водилися в євро, і притік грошових коштів значно збільшив обсяги депозитного валютного ринку.

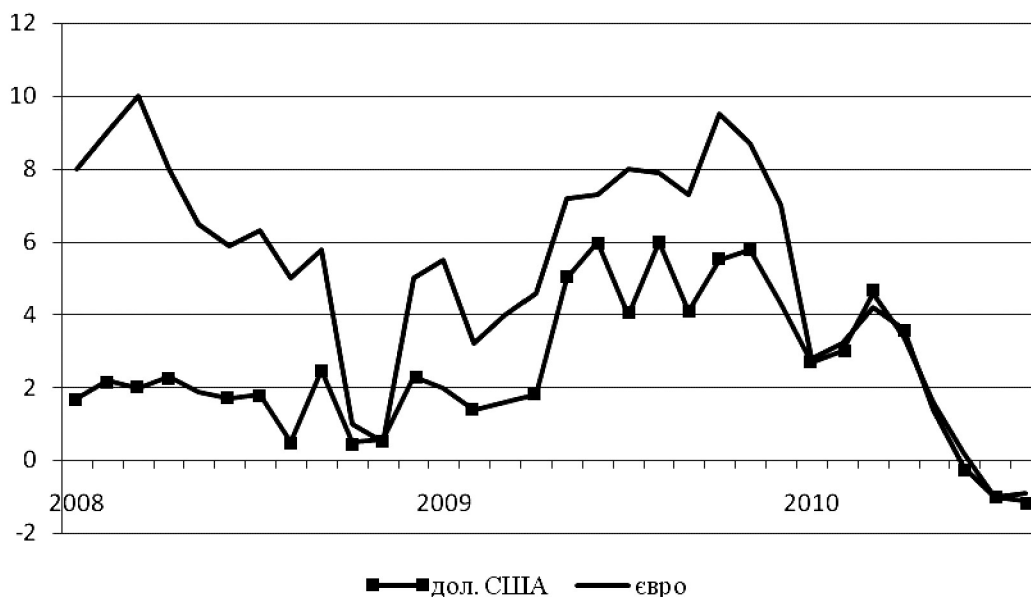

Рис. 1. Динаміка залучення нових депозитів у іноземній валюті протягом 2008 – 2009 рр. (зміна за 12 місяців, кумулятивно, %)

Позитивні економічні тенденції, які спостерігалися в вітчизняній економіці до початку економічної кризи, зумовили поступове зниження частки валютних пасивів, що свідчить про зростання довіри до національної валюти та стабілізацію економіки України в цілому. Разом з тим негативні тенденції, що спостерігаються з другої половини 2008 року миттєво відобразилися на структурі депозитного портфеля комерційних банків.

Що стосується обсягів депозитного ринку, в тому числі і валютного сегменту, то досить тривалий час спостерігалось нарощення його обсягів. Так на кінець 2008 року обсяги коштів залучених комерційними бан-

ками від резидентів складала 359 740 млн. грн. в тому числі 157 905 млн. грн. депозити залучені в іноземній валюті. Однак, зростання обсягів залучених коштів, яке спостерігалось протягом тривалого часу, сповільнилося. Причому якщо говорити про загальні обсяги депозитних вкладень, то в 2009 році спостерігалось зниження загальних залишків грошових коштів на депозитних рахунках, однак таке зниження стосується тільки гривневих депозитів. Що стосується залучення коштів в іноземній валюті, то як видно з таблиці 1 має місце тільки сповільнення темпів нарощення обсягів валютних ресурсів комерційних банків.

Таблиця 1. Основні показники розвитку депозитного ринку України

Показники	Депозити всього	в тому числі					
		в національній валюті			в іноземній валюті		
		млрд. грн.	питома вага	% до попере- днього року	млрд. грн.	питома вага	% до попере- днього року
Залишки коштів на кінець періоду (млрд. грн.)							
2003	61,6	41,9	68,0	163,7	19,7	32,0	162,8
2004	83,0	52,6	63,6	125,8	30,2	36,4	153,6
2005	132,7	87,2	65,7	165,3	45,5	34,3	150,8
2006	184,2	114,1	61,9	130,8	70,1	38,1	154,0
2007	283,9	192,3	67,7	167,1	91,6	32,3	129,3
2008	359,7	201,8	56,1	126,7	157,9	43,9	172,4
2009	335,0	173,1	51,7	93,1	161,9	48,3	102,5
2010	378,9	212,5	56,1	113,1	166,4	43,9	102,7

* Дані за 6 місяців 2010 року

Це пояснюється, перш за все слабкою довірою вкладників до банківської системи, яка сформувалася історично. Дану тезу підтверджує також той факт, що в структурі валютних депозитів найбільшу питому вагу складають депозити до запитання причому їх частка дедалі зростає з загостренням кризових явищ у економіці країни (22,7 загального обсягу валютних депозитів на кінець 2008 року проти 26,8 % на кінець липня 2010 року) та депозитів до 1 року (29,5 % та 42,8% відповідно) Причому це не зважаючи на те, що відсоткові став-

ки за такими вкладами нижчі ніж за більш довготерміновими. Так за станом на кінець липня 2010 року середньозважені ставки в іноземній валюті депозитами до 1 року складали 6,4 %, за депозитами від 1 до 2 років – 9,2 % а за депозитами на строк понад 2 роки – 7,7 % у той час як ставки за депозитами в національній валюті складають 12,2, 17,9 та 16,9 % відповідно.

Загальна тенденція зміни обсягів валютних депозитів та їх структура за строками погашення за останні роки відображена на рисунку 2.

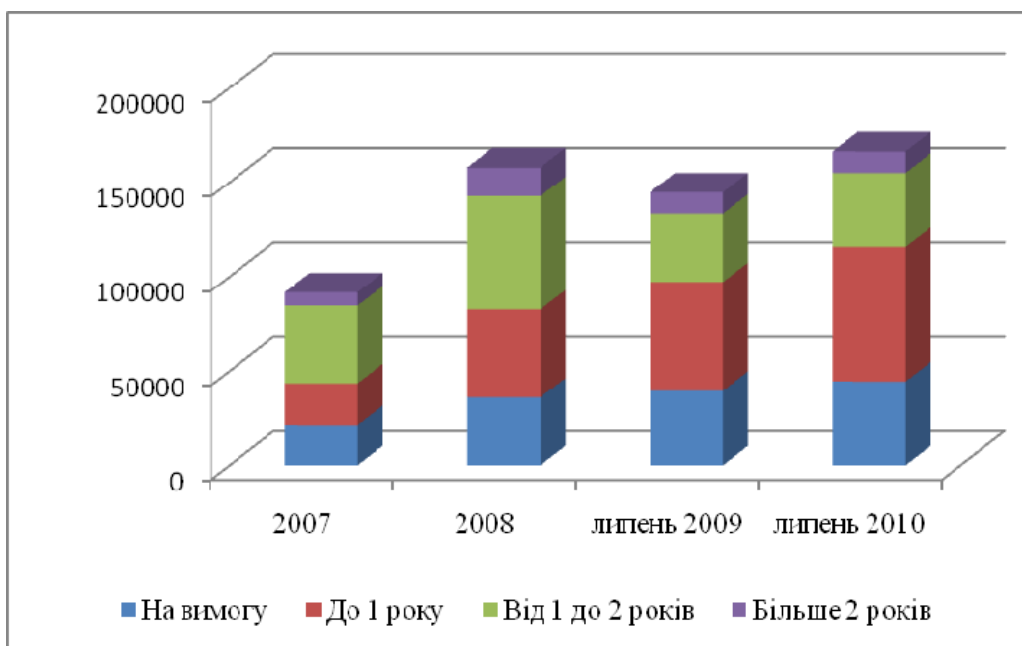

Рис. 2. Динаміка валютних депозитів в розрізі строків залучення (тис. грн.)

Порівнюючи в цілому вітчизняну практику надання валютних кредитів та залучення депозитів у іноземній валюті, варто зазначити, що проблеми останніх не характеризуються такою глибиною та різноманітністю як проблеми ефективного розміщення валютних коштів. Проте, як стверджують фахівці на сьогоднішній день усе ще значна частка валютних коштів знаходиться поза банківською системою. Підрахувати такі кошти досить складно, але поза сумнівами мова іде про мільярди доларів США. Даний факт можна розглядати як те, що на сьогоднішній день саме домашні господарства є потенційними інвесторами економіки України. Динаміка залучення валютних коштів населення у банківську систему традиційно залежить від рівня довіри до останньої, а також від гнучкості депозитної політики комерційних банків та асортименту послуг.

Однак в даному напрямку існують досить значні проблеми, які безумовно загострилися в період фінансової кризи значних коливань курсу гривні по відношенню до провідних світових валют. В сучасних умовах у вітчизняній банківській практиці питання залучення валютних депозитів є досить дискусійним, особливо в світлі заяв Національного банку України, що стосуються заборони надання валютних кредитів суб'єктам, які не мають джерела валютних надходжень.

Крім того новим викликом для нарощення обсягів депозитних вкладень на рахунки в комерційних банках, як загалом, так і в іноземній валюті стане започаткування практики оподаткування доходів отриманих за депозитними вкладеннями, що планується в рамках прийняття Податкового кодексу. Не зважаючи на той факт, що така практика є звичайною для розвинених країн, реакція вітчизняних вкладників, очевидно, відобразиться у відтоках грошових коштів як у гривні так і в іноземних валютах з вітчизняної банківської системи

Останнім часом в банківських та наукових колах точиться суперечка щодо виведення валютних депозитів з під системи гарантування вкладів фізичних осіб. Зокрема з подібними заявами неодноразово виступали представники Національного банку. Це питання є досить суперечливим, оскільки з одного боку такий крок спрямований на переведення значної частки валютних вкладень в гривневі депозити, що зменшить питому вагу валютних коштів в фінансовій системі та сприятиме стабілізації курсу національної валюти, проте з іншої сторони це може призвести до впливу коштів з банківської системи і таким чином призведе до накопичення валютних коштів поза банками.

Проте, не дивлячись на те, що проблема доларизації, як і необхідність цілого комплексу заходів для закріплення за гривнею не лише платіжної, а й ощадної функції є досить актуальною, безумовним є і те, що домагатися зміцнення ощадного статусу гривні необхідно лише старанно зваженими комплексними методами, і в жодному разі - якимись заборонами чи примусовими обмеженнями на валютні депозити, виплати відсотків за ними. Єдино правильний спосіб - робити заощадження в гривні досить надійними і більш вигідними, ніж валютні, задіявши при цьому виключно ринкові важелі.

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" № 2121-III від 07.12.2000 р. 2. Інструкція про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валютах. Затверджено Постановою Правління НБУ № 492 від 12.11.2003 р. 3. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. - К.: КНЕУ, 2002. - 392 с. 4. Дзюблюк О.В., Пруський О.С. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку. - Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 5. Бюлетень Національного банку України. - №11. - 2009. 6. www.bank.gov.ua - офіційний сайт Національного банку України.